

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА,
кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри музикознавства
та вокально-хорового мистецтва
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини
Пиж'янової Наталії Володимирівни
на дисертаційну роботу ДУ СЯОШУАН
«ЯВИЩЕ ХУДОЖНЬОЇ ЦІЛІСНОСТІ В КАМЕРНО-ВОКАЛЬНІЙ
ТВОРЧОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ Д. ШОСТАКОВИЧА, А. ШНІТКЕ,
Е. ДЕНІСОВА)»,
представленої на здобуття наукового ступеня кандидата
мистецтвознавства
за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво

Ґрунтовне вивчення результатів дисертаційної роботи Ду Сяошуан на тему: «Явище художньої цілісності в камерно-вокальній творчості (на матеріалі творів Д. Шостаковича, А. Шнітке, Е. Денісова)», дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, структури, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки дослідження, основні положення якого винесені на захист.

Актуальність теми дисертаційної роботи та зв'язок з науковими програмами

Останнє десятиліття ознаменувалося підвищеним інтересом до наукових розвідок творчого доробку композиторів «шестидесятників». Разом з тим, у дослідженні творчості окремих композиторів епохи «відлиги» утворилися певні кліше та стереотипи. Саме тому, на нашу думку, окремі характеристики їх творів потребують додаткового вивчення. Однією з таких характеристик є цілісність музичного твору.

Цілісність, як категорія в мистецтвознавстві, філософії та інших гуманітарних науках є імперативом для розуміння сутності твору. Усвідомлення цілісності впливає на розуміння, сприйняття художнього твору, як в цілому, так і в творчості окремо узятих митців.

Підтвердженням актуальності обраної теми дисертаційного дослідження є її відповідність плану науково-дослідної роботи Одеської національної музичної академії ім. А.В. Нежданової, зокрема, за темою № 10 «Теорія жанру в музикознавстві та її методичні інтенції в сучасному науковому знанні».

Підсумовуючи вищевикладене необхідно зазначити, що дисертаційна робота Ду Сяошуан виконана на актуальну тему, висвітлення якої обґрунтовує новий підхід до вирішення наукової задачі, що виявляється у ідентифікації факторів та параметрів художньої цілісності у камерно-вокальній творчості композиторів ХХ століття (Д. Шостаковича, А. Шнітке, Е. Денісова).

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні положення проведеного дослідження, що характеризують наукову новизну та є науково цінними, полягають у наступному.

Дисертанткою вперше запропоновано розглядати явище художньої цілісності, як проблемного напрямку сучасного музикознавства. Так, у параграфі **1.1. «Проблема художньої цілісності у гуманітарних та мистецтвознавчих дослідженнях»** здобувач звертається до праць античних філософів, оскільки саме в них започатковується розгляд проблематики розуміння цілісності, зокрема, художньої цілісності, як окремої категорії.

Дисертантка вдало оперує знанням праць античних філософів, звертаючись до Геракліта, Платона, Аристотеля, аналізує вплив релігії на розуміння цілісності (А. Августін, Т. Аквінський), продовжуючи дослідження проблематики – систематизує та узагальнює праці Нового часу (І. Кант, Г. Гегель). Досліджуючи трансформацію сутності цілісності у кожній історичній епосі, включаючи ХХ століття, здобувач приходить до власних висновків розуміння даної дефініції.

У параграфі **1.2. «Передумови дослідження явища художнього образу у музичному мистецтві»** Ду Сяошуан надзвичайно педантично підходить до розуміння трансформації образу, здійснюючи його ретроспективний аналіз. Здобувач розпочинає аналіз явища образу, як і в попередньому параграфі, з

вивчення підходів до розуміння його давньогрецькими філософами – Платоном та Аристотелем, потім звертається до неоплатоніків – Прокла, Плотіни, Порфирія. З появою та поширенням християнства образ і його художнє розуміння набувають кардинальних змін. Ду Сяошуан здійснює аналіз праць вчених-теологів та філософів епохи Античності й Середньовіччя (Тертуліан, Лактанцій, К. Олександрійський, І. Дамаскін) та класифікує образи по Іоану Дамаскіну.

Дисертантка детально описує передумови дослідження образу, зокрема й музичного, у кожній епосі та вдало формулюючи узагальнення детального історичного екскурсу, виокремлює та обґрунтовує власне трактування образу й передумов його художнього розуміння. У параграфі набуло подальшого розвитку поняття «художнього образу» у його взаємообумовленості з проблемами художньої та музичної творчості. Саме в цьому параграфі, Ду Сяошуан вдало проаналізувала передумови дослідження явища художнього образу у музичному мистецтві, що містить в собі елементи наукової новини.

У параграфі **1.3. «Взаємозв'язок музичного та вербального рівнів у камерно-вокальній музиці як фактор художньої цілісності»** набули подальшого розвитку поняття музичної та вербальної семантики.

У другому розділі дисертаційної роботи запропоновано підхід до розгляду камерно-вокальних творів Д. Шостаковича, А. Шнітке, Е. Денісова з позицій виявлення у них параметрів та чинників художньої цілісності.

Так, у параграфі **2.1. «Явище художнього синтезу у камерно-вокальних циклах Д. Шостаковича»** дисертантка звертається до біографії композитора. Аналізуючи його життєвий шлях, сповнений трагічності, проводить паралелі із творчістю Д. Шостаковича. І з цим важно не погодитись.

Закодоване та скрите від цензури у нотному тексті справжнє світобачення, сприйняття оточуючого – набуває ознак історичності, хронології буття через призму душі однієї людини-митця, композитора. Саме в камерно-вокальній творчості, «закодовані» сенси у переплетенні тексто-музичних формул утворили справжній музичний світ (вокальні цикли), що пройшов червоною ниткою в мистецькій спадщині композитора від раннього до зрілого періоду та об'єднав їх.

У параграфі **2.2. «Особливості втілення жанрової форми «вірш з музикою» у творчості А. Шнітке: від художньої образності до принципів циклізації»** здобувач аналізує витoki композиторського стилю А. Шнітке. Дисертантка ґрунтовно аналізує виникнення жанру «віршу з музикою» та проводить паралелі з творчістю плеяди композиторів, що, також, зверталися до цього жанру. У параграфі набув подальшого розвитку принцип вивчення діалогічної взаємодії словесного й музичного рівнів у жанровій формі «вірш із музикою», що дозволяє поглиблювати уявлення про її структурно-композиційні особливості.

У параграфі **2.3. «Традиційне й новаторське в трактуванні камерно-вокальних жанрів у творчості Е. Денісова»** дисертантка приділяє увагу відображенню вербального компоненту в музиці з позиції виявлення в них параметрів та чинників художньої цілісності.

Теоретична цінність та практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Теоретична цінність та практичне значення дисертаційної роботи визначається її спрямованістю до потреб виконавської та педагогічної діяльності сучасних вокалістів. Основні положення дисертації можуть бути використані при роботі над камерно-вокальними творами у виконавській діяльності та сприяти підвищенню рівня художньої досконалості їх інтерпретації, успішній роботі над ними у класі камерного співу (автореферат, с.4).

Дослідження художньої цілісності камерно-вокальної творчості Д. Шостаковича, Е. Денісова та А. Шнітке є надзвичайно актуальним та теоретично цінним. Зазначене зумовлено тим, що, по-перше, вокальні твори А. Шнітке до цього часу є недостатньо вивченими, що спричинено перебуванням значної частини з них у вигляді рукописів. По-друге, сама творчість вищепойменованих композиторів часто займає місце вихідної точки для інтерпретатора, що трактує художній твір через призму свого світосприйняття, життєвого та практичного досвіду й концентрує її у вигідному для себе сенсі.

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації

За темою дисертації опубліковані 4 одноосібні статті у фахових наукових збірниках.

Публікації достатньою мірою відображають зміст проведеного дослідження, відповідають чинним вимогам щодо характеру видань та повноти висвітлення результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства.

Зміст автореферату повністю розкриває основні положення, висновки і пропозиції, які отримані в процесі дослідження.

У дисертації Ду Сяошуан використані лише ті результати досліджень, які були отримані нею особисто. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальне ознайомлення із дисертаційною роботою Ду Сяошуан дає підстави вважати достатнім ступінь обґрунтованості її наукових положень. Достовірність наукових положень дисертаційного дослідження забезпечується вагомою джерельною базою, широким спектром використаних наукових методів, здатністю дисертантки до критичного аналізу та узагальнень. Матеріали дисертації були апробовані на восьми науково-практичних конференціях національного та міжнародного рівнів.

Дискусійні положення та зауваження

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід зазначити, що вона містить окремі положення, які, на наш погляд, носять дискусійний характер.

Так, у параграфі 1.2 Ви детально аналізуєте розуміння образу філософами, теологами, психологами і на 57 сторінці тексту рукопису посилаєтеся на окремі тези філософа О. Лосева щодо розуміння інтерпретації образу, художнього

відтворення змісту музичного твору виконавцем. Вами наведено дві абсолютно протилежні тези його авторства у контексті вищезазначеного. Я процитую:

- «люди, які бачать сутність музики в «фізико-фізіолого-психологічних явищах, знеособлюють мистецтво, замінюючи його мертвим і спотвореним трупом без душі і свідомості»;

- «на думку О. Лосєва, дуже легко впасти в пряму протилежність цьому і почати поетично і художньо зображувати в словах сутність окремих музичних творів» (обидві цитати з тексту рукопису, с. 57).

Скажіть, будь-ласка, яка Ваша особиста думка щодо відображення образу в художньому творі виконавцем? Як знайти «золотий перетин» виконавцю у інтерпретації образу?

Дане питання сформульовано мною у зв'язку з наведеним в авторефераті практичним значенням роботи, цитую: «спрямованістю до потреб виконавської та педагогічної діяльності сучасних вокалістів. Провідні положення роботи можуть бути використані при роботі над камерно-вокальними творами у виконавській діяльності та сприяти більшій художній досконалості їх інтерпретації, успішній роботі над нами у класі камерного співу» (автореферат, с.4).

2. Кожний параграф другого розділу Ви розпочинаєте з розгляду політичних передумов чи окремих подій життєвого шляху композитора, що, на сьогоднішній день, є загальновідомою інформацією та предметом досліджень вчених-істориків. Чи являється для Вас біографічний аспект імперативом розуміння композиторського стилю?

3. У параграфі 2.2. Ви звертаєтесь до творчості А. Шнітке, проте обмежуєтесь досить коротким переліком творів для детального аналізу (Три Мадригала, Три вірші Марини Цвєтаєвої). Скажіть, будь-ласка, обрання саме зазначених творів надиктовані особистими уподобаннями чи тим фактом, що значна частина камерно-вокальної музики знаходиться в приватних архівних фондах?

4. У параграфах другого розділу Ви звертаєтесь до перерахування наукових праць, у яких раніше, іншими вченими, розглядалися обрані для дисертаційного дослідження композитори. Це, з однієї сторони, є позитивним, оскільки Ви демонструєте знання наукової літератури з обраної проблематики, проте, з іншої сторони, результати систематизації наукових праць, на думку опонента, краще б наводилися у першому розділі, який присвячений саме історіографії проблематики дослідження.

У цілому, наявні в роботі дискусійні положення, значною мірою, характеризують творчий підхід до виявлення художньої цілісності як загально-мистецького явища у творах обраних композиторів.

Загальний висновок щодо відповідності роботи встановленим вимогам

Дисертація Ду Сяошуан за темою «Явище художньої цілісності в камерно-вокальній творчості (на матеріалі творів Д. Шостаковича, А. Шнітке, Е. Денісова)» є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із розумінням явища художньої цілісності.

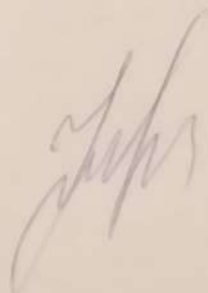
Поставлені автором завдання наукового дослідження вирішені, мета досягнута.

Основні положення дисертації, що задекларовані здобувачем, містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Автореферат є ідентичним за змістом з основними положеннями дисертації та дає повну переконливу уяву про виконане дослідження. У публікаціях здобувача знайшли відображення основні положення дисертації. Дисертаційна робота Ду Сяошуан на тему «Явище художньої цілісності в камерно-вокальній творчості (на матеріалі творів Д. Шостаковича, А. Шнітке, Е. Денісова)» є завершеним та самостійним науковим дослідженням, що відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, а її автор Ду Сяошуан заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата

мистецтвознавства (доктора філософії) за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музикознавства
та вокально-хорового мистецтва
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Пиж'янова Н.В.

ОБІСНИЙ ПІДПИС
Митленової Н.В. ЗАСВІДЧУЮ
звідувач канцелярії УДПУ Дішев
Дар'яшова А. П.
" " " 200 " "